

Sámi allaskuvla
Sámi University College

OAHPPOPLÁNA

**DAVVISÁMI
FONETIHKKA,
FONOLOGIJA JA
ČÁLLINVUOGIT**

10 oahppočuoggá

DOHKKEHUVVON SÁMI ALLASKUVLLA FÁGALÁVDEGOTTIS 13.09.2005 ÁŠŠIS FL 22/05

Fágahálddahushoavda dohkkehan ođastemiid 12.3.2010.

Hálddahushoavda dohkkehan ođastemiid 10.08.11.

Sámi allaskuvlla dutkan- ja oahppostivra dohkkehan 21.6.2013 čoahkkimis DOS 7-2013 áššis 64/13.

Dutkan- ja oahppostivrra jodiheadji dohkkehan mearrádusnotáhtain 28.4.2015 dutkan- ja oahppostivrra mearrádusa vuodul áššis DOS 58/15.

1. OAHPPOOVTTADAGA NAMMA

Davvisámi fonetihkka, fonologiija ja čállinvuogit
Nordsamisk fonetikk, fonologi og rettskrivning
North Sami phonetics, phonology and orthographies

2. OPPALAŠ DIEĐUT OAHPU BIRRA

OAHPPOOVTTADAGA KODA	SAM 108
VIIDODAT	10 oahppočuoggá/ECTS credits
OAHPU LÁGIDEAPMI	Luohkkálatnjaoahpahussan Sámi allaskuvllas Guovdageainnus.

3. OAHPPOPROGRÁMMA GULLEVAŠVUOHTA

Sámegiela ja sámi girjjálašvuoda bachelorprográmma.

4. SISABEASSANGÁIBÁDUSAT

Dábalaš sisabeassangáibádusat alitoahpahussii ja duođaštuvvon sámegiela máhttu.

5. OAHPAHUSGIELLA

Davvisámegiella.

6. SISDOALLU

Oahpu ollislaš sisdoallu leat davvisámi njálmmálaš ja čálalaš giela gaskavuodat sihke dálá áiggi ja ovdalaš áiggiid. Oahpaha oasit leat dat:

- hállanorgánaid doaibma, namalassii mo dat duddjojiet jietnadagaid
- mo hállangiella adno čállima vuodđun, ovddemustá hállama jienalaš hápmi ja sátnehámiid fonologalaš hápmi
- mo davvisámegiela giellajietnadagaid ja daid erohusaidda ja ovttaláganvuodaid sáhtta govvidit dieđalaččat ja čálalaččat
- suoma-ugralaš gielaide jietnadatčállima geavahus oahpahuvo čállinhárjehusaiguin ja lohkanhárjehusaiguin
- logaldagat ja artihkkalat čilgejit davvisámegiela čállingiela historjjás 1728 rájis otnáži, dálá čállingiela gielalaš vuoddu ja oanehaččat maiddá eará sámegielaide čállingielaide historjjálaš duogáži
- logaldagat J.A. Friisa, Konrad Nielsena, Erkki Itkonena ja eará čállinvugiid birra
- geavtlaš čállinvuohkečállinhárjehusat ja čilgenhárjehusat.

7. OAHPPANJOKSOSAT

SAM 108 maŋŋá studeanta galgá

- máhttit čilget artikulatovra fonetihka váldoosiid, namalassii mo hállanorgánat duddjojiet jietnadagaid
- máhttit čilget jietnadagaid iešvuodaid artikulašuvnna vuodul
- máhttit geavahit suoma-ugralaš gielaid jietnadatčállima davvisámegiela sániid ja teavsttaid čállimii
- máhttit lohkat davvisámegiela teavsttaid mat leat čállojuvvon suoma-ugralaš gielaid jietnadatčállimiin
- áddet hállangiela ja čállingiela gaskavuoda jietnadatdásis fonehtalaš ja fonologalaš čilgenvugiid vuodul
- dovdat davvisámegiela čállingiela historjjá váldolinjáiid álggu rájis gitta dálá áigái
- dovdat bures J.A. Friisa, Konrad Nielsena, Erkki Itkonena ja eará čállinvugiid ahte máhtta álkit lohkat teavsttaid mat leat čállon dáid čállinvugiid mielde
- máhtta čilget namuhuvvon čállinvugiid erohusaid ja ovttalágánvuodaid gaskaneaset ja dálá čállinvuogi ektui
- dovdat namuhuvvon čállinvugiid ja dálá čállinvuogi historjjálaš duogáža
- nákcet ovttašuttit dieđuidis gielalaš vuodu ja čállinvugiid birra nu ahte sáhtta árvvoštallat ja áddet davvisámegillii čállojuvvon teavsttaid.

8. OAHPAHAN- JA OAHPPANVUOGIT

Oahpahus addo logaldallamiid, joavkobarggaid, hárbjehusaid, semináraid ja bagadallamiid hámis. DGT-veahkkeneavvut nugo Digigiisá adnojuvvojiet guovddáš oahppan- ja oahpahanneavvun.

9. GÁIBÁDUSAT BEASSAT EKSÁMENII

Studeanttain gáibiduvvo aktiivvalaš oassálastin. Studeanta galgá dađistaga bargat oahpaheaddji addin gažaldagaiguin ja hárbjehusaiguin, mat leat oahppanproseassa deatalaš oassin. Son berre maidá čađat doallat oktavuoda fágaoahpaheddjiin e.e. vai diehtá mo su fágalaš ovdáneapmi lihkestuvvá.

Seminárat leat geatnegahtton. Fágaoahpaheaddji dohkkeha barggaid ja oassálastimiid, mat leat dasto eksámenii beassama eaktun.

Studeanta galgá transkriberet sullii 2 minuhta davvisámi hállangiela fonehtalaččat. Studeanta oažžu ieš báddet (dahje eará láhkái vurket) teavstta dahje oažžu luoikkas báddejuvvon teavstta oahpaheaddjis. Bargu biddjo studeantta máhppii oktan jietnabáttiin/CD:in ded.

Dasa lassin galgá studeanta bidjat máhppii unnimustá ovttá barggu (2–3 dihtoriin čállojuvvon siiddu) mii gieđahallá ovttá dahje mángga čállinvuogi dahje čállingiela historjjá. Bargu galgá leat dieđalaš artihkkala hámis.

10. EKSÁMEN

Eksámen lea njálmmálaš eksámen mas studeanta beassá čilget dieđuidis, čájehit gálggaidis ja árvvoštallannávccaidis fonetihkas ja fonologijas ja/dahje sámi čállingiela historjjálaš duogážis ja čállinvugiin. Eksámena vuodđun adnojuvvojiet studeantta geatnegahttojuvvon barggut.

Eksámen árvvoštallojuvvo bustávvaárvosániiguin (A–F).

11. LEAGO PRIVATISTTAIN VEJOLAŠ VÁLDIT DAN FÁGA/FÁTTÁ?

Dábálaččat ii leat vejolaš privatistan váldit dán oahpu, geahča muđui U/A lága § 3-5.

12. KVALITEHTASIHKKARASTIN

Čjuhuvvo SA kvalitehtasihkkarastinvuogádahkii, ja makkár vejolašvuođat/geatnegasvuođat studeanttain lea árvvoštallat Sámi allaskuvlla oahppofálaldagaid ja bálvalusaid kvalitehta.

Studeantadásis oahppu árvvoštallojuvvo omd. evaluerenčoahkkimis ja studeanttat devdet árvvoštallanskovi oahpu loahpahettiin. Ásahusdásis oahppu árvvoštallojuvvo studeantaárvoštallamiid, eksámenraporttaid, sensorraporttaid ja fágaraportta vuodul.

13. LOHKANMEARRI

Lohkanmearri lea sullii 270 siiddu. Lohkanmearri sisttisoallá maiddái logaldalli logaldallamiid ja oahppomateriála. Fágaoahpaheadji dohkkehemiin sáhtta studeanta lonuhit artihkkaliid ja girjjiid sadjái vástideaddji artihkkaliid ja/dahje girjjiid. Lohkanmearis galgá ovttaadássásašvuohta váldojuvvot vuhtii.

a) Fonetihka ja fonologiija

Magga, Ole Henrik (1985): Davvisámegiela čállingiela gielalaš vuodđu. – *Dieđut* nr. 2/1985.

Guovdageaidnu: Sámi instituhtta. 32–41. (10 s.)

Nickel, Klaus Peter – Sammallahti, Pekka (2011): *Nordsamisk grammatikk*. Karasjok: Davvi Girji. 7–34. (27 s.)

Sammallahti, Pekka (1981): *Jietnadatahppa*. Dieđut nr. 2/1980. Guovdageaidnu: Sámi instituhtta. (36 s.)

dahje

Magga, Ole Henrik (2010): *Fonetihka vuodđu*. Mánnggus. (47 s.)

b) Čállinvuogit

Bergsland, Knut (1952): Hvordan den nye samiske rettskrivningen ble til. – *Sameliv. Samisk selskaps årbok. 1951–52*. 1–23. (22 s.)

dahje

Itkonen, Erkki (1951): Suomen tunturilapin kirjakielen kehitysvaiheet. – *Virittäjä* 55. 169–183. (14 s.)

Magga, Ole Henrik (1985): Davvisámegiela čállinvuohkebargu 1973 rájis. – Dieđut nr. 2/1985. Guovdageaidnu: Sámi instituhtta. 42–67. (26 s.)

dahje

Magga, Ole Henrik (1994): Hvordan den nyeste nordsamiske rettskrivningen ble til. – *Festskrift til Ørnulf Vorren. Tromsø Museums Skrifter XXV*. Tromsø: Tromsø Museum – Universitetet i Tromsø.

Solbakk, Aage (1997): *Sámi čállingiela historjá*. Kárašjohka: Davvi Girji. (66 s.)

Teakstapensum sullii 10 siiddu guđege dáid čállinvugiid mielde:

J.A. Friisa (Bibal dahje Salbmagirje), Konrad Nielsena ja Erkki Itkonena čállinvuogi mielde. 10 siiddu eará davvisámegiela čállinvugiid mielde. (Oktiibuot 40 siiddu).